

„Néha elég egy jó mondat, s én szövök egy gobelint”

– A műkritikusok Péreli Zsuzsa nevét évekig emlegették együtt a nosztalgiával. Mi erről a véleménye?

– Próbálták rámegetni a bélyeget. A szépet megénekelni sokáig nem volt sikk nálunk. Valami tévedés folytán az a szemlélet alakult ki, hogy ami ronda, az a modern. A gobelint anakronisztikus műfajnak minősítették. Azt a művet, ami valami fölismerhető ábrázolt, illusztráció, a mesélő, elméleti stílust idejét múltnak kiáltották ki. Én pedig azt mondom: én vagyok a modern. Azzal, hogy vállalom a szépség megéneklését, akkor, amikor az esti tévéhíradóból az emberek vacsoraasztalára odafolyik a vér. Mára annyira közhelyszerűvé vált minden, hogy a nemes, a tiszta dolog lesz a legnagyobb újdonság, ha úgy tetszik az avantgard.

– Úgy hallottam, az aranya szőit madonnák ihlették Tolcsay Mária evangéliumát. Igaz?

– Azt hiszem, ez így nem pontos. Oda vissza hatunk egymásra, hiszen egy műhelyben dolgozunk. Az egyik munkámat éppen hogy a készülő zene ihlette. Hallgattam a muzsikát, s közben létrejött egy kép. Szabadon élek és dolgozom. Van úgy, hogy egy élmény leültet a szövőszékhez s míg kész nem vagyok, semmi más nem érdekel. Néha elég egy jó mondat s én szövök egy gobelint. A drá-

Mikor a Dóm altemplomába érkezem, Péreli Zsuzsa kiállított gobelinjeit még nem világítja meg a spotlámpák fénye. A misztikus félhomály titokzatos hangulatba burkolja az aranybászott madonnák, angyalok arcát. Tolcsay László, a művész nő férje óva int, hogy kellő világítás híján alkossak véleményt a művekről.

Szerencsére Péreli Zsuzsa gobelinjeit már tíz éve ismerheti az, aki a magyar textilművészet iránt érdeklődik, így a kárpitok szomorkás tekintetű, tűnődő figurái, a letűnt korok békebeli nyugalmát idéző alakjai ismerősként tekintenek a boltíves altemplom csendjét megzavaró látogatóra. A szebb világba vágyódó, nehéz kontyú asszonyok a keménygalléros, egyenes tartású urak mellett, a madonna, az isteni asszonyanya alakját is megidézi e tárlat. A gobelinművész úgy dolgozza anyagá, súlyos, veretes szövetté Duccio mester voróseit, a bizánciak aranyait, hogy közben saját hangját sem feleli. A Föld s az ég mezsgyéjén a szépség, a mívség himnusza e kiállítás.

mai, a megrendítő események ugyanígy motiválni tudnak. A fekete madonnát 1990. december 23-án kezdtem el csinálni. A romániai események annyira megráztak, hogy a karácsonyt, a szilvesztert is végigszöttem. Mint egy örült, úgy dolgoztam. A gobelin elkészülte után Szentendrén volt kiállításom, amit sok romániai menekült megnézett. Döbbenet volt látni, ahogy zokogtak a kép előtt, amin az aranyfonalak között ott látták a báránycsengőt, a rozsdás kulcsot s a parányi lehallgató készüléket is. Életem nagy élménye volt, hogy ez a mű még anyagi segítséget is adott az embereknek. A hamburgi Katolikus Aka-

démia a gobelinről képeslapot készített, melyet az új évre szétküldött adományokat kérve vele a címzettektől. Hatvan tonna élelmiszer és fantasztikus mennyiségű gyógyszer gyűlt össze, melyet a romániai és a magyarországi szegények között osztottak szét. A madonnát sok gazdag ember akarta tőlem megvásárolni, de nem adtam oda, pedig nagy volt a kísértés, hiszen a pénz jól jött volna. Az Iparművészeti Múzeumnál viszont jó helyen van, végül is a „közé” lett ez a munkám.

– A gobelineken megörökített sok-sok figurának van modellje, a több helyen is előforduló kastély létezik?

– Az alakok, az arcok csak az én álmaimban léteznek. Mindegy, hogy kik ők, fontos az, hogy mi történik velük. Az „Aranykor” című faliképen gyerekek ülnek. Minden olyanhoz vonzodom, ami még romlatlan, tiszta. Ilyen a gyerekkor is. A felnőt világ a gyerekek boldogságát elkártyázza. Ezért kerültek a képre az aranymasnik is. Olyanok ezek, mint a lepkegyűjtemény halott pillangói. A kastélyhoz pedig egy misztikus történet is kötődik. A „Faliszék” című objektet a szomszédunk padlásán talált üfőalkalmatosságból készítettem. A szék vízszintes lapjára szöttem a tornyos épület és a hozzá tartozó kert képét. Mikor ezt a szék régi gazdája meglátta, elképedt. Elmesélte, hogy a bútordarab egy olyan felvidéki kastélyból származik, amelyik szinte hasonmása az én mesepalotámnak.

– Hogy tetszik a kiállítás helyszíne, az altemplom?

– Sokáig vívódtam, hiszen a párás klíma nem a legideálisabb a textíliáknak. Végül is úgy döntöttem, legfeljebb majd meggyógyítom a gobelineket a kiállítás után, de nem szalasztom el ezt a lehetőséget. Ebben a kriptában az alvilág és a menny, az élet és a halál egyszerre van jelen. Ez a hely éppen nekem való.

PACSIKA EMILIA

Napraforgó – napra forgó

Borús időben merre forduljon?

Homokterületeken nagyon szűk azon növények köre, amelyek gazdaságosan termelhetők. Eddig ezek közé tartozott a napraforgó is, bár napjainkban veszélyes ilyen kijelentéseket tenni: hisz *ami tegnap megérte, holnap már veszteséges lehet*. A világcpi árak, a kereslet ingadozása, a feldolgozóipar romló anyagi helyzete tartogathat meglepetéseket. Minderről nem a növénynemesítők tiszte értekezni, így a Gabonatermesztési Kutatóintézet dorozsmai kísérleti telepén a napokban megtartott homoki napraforgótermesztési tanácskozáson és bemutatón a saját portájukon sepertek. Szégyenkezésre semmi okuk, hisz *hibridjeik állják a nemzetközi összehasonlítás próbáját is*.

Hazánkban a vetésterület 60 százalékán a GKI napraforgóit termelik. Külföldön 17 elismert hibridjükől tavaly 100 millió francia frank értékűt forgalmaztak. Az érte járó licenccij jelentős részét adja a kutatás anyagi alapjának. Frank József főigazgató az intézet általános helyzetéről már nem tudott ennyi jót mondani. Most, annak ellenére, hogy fennállásuk óta a gabonafélékből és olajnövényekből egyaránt a legtöbb fajtaival rendelkeznek, *kritikus helyzetbe kerültek*. Az elszegényedett gazdaságok egyre kevesebbet tudnak áldozni minőségi vetőmagra, ezzel a *kutatás célja is értelmet veszti*. Ráadásul a költségvetési támogatást is felére csökkentették, s így most 40 millió forinttal részesedik csak a 600 millió költségvetésükből. Nyugati cégekkel szemben hosszú távon képtelenség így versenyben maradni. Kényszerű intézkedésként növényfajokra alapozott önálló egységek kialakítását tervezik. Talán a külföldi érdekltségeik révén a *napraforgósoknak van így a legtöbb esélyük a boldogulásra*. A megnyugtató megoldástól mindez messze áll, hisz búza-, kukorica- és homoki termesztési kutatásra ezután is szüksége lenne az országnak. Kár, hogy az átszervezésekkel elfoglalt Földművelésügyi Minisztérium nem érzékeli az értelmetlen leépülés tragikus utóhatásait.

A napraforgó a növények közül szívósságával tűnik ki, ezért a kutatók számára is példakép lehet. Négy év homoki „nyúzópóba” tapasztalatai alapján *Harmati István* tudományos osztályvezető az U-55, a Viki, a Citosol-4, a Florakisz, a Blumix és az Antlia hibrideket ajánlja leginkább. Az optimális hektáronkénti tőszám 50-60 ezer, a műtrágya-túladagolás olajtartalom-csökkenéssel jár. *A növényvédő szerekekkel, gyomirtókkal érdemes csínján bánni*, homokon sokkal több a kellemetlen utóhatásuk. A most kezdett mikroelem-kísérletekről még nincsenek adatok, de láthatóan nagy a vas- és cinkigény, amit érdemes folyamatosan pótolni.

T. S. I.

Élelmiszergazdaság

Szebb jövő, a kertek alatt?

A mezőgazdaságban ma tapasztalható bizonytalanság példa nélküli. A piaci gondok miatt kialakult túltermelés azzal is együtt jár, hogy az árak csökkennek, s a befektetések egyrésze nem térül meg. A pénzszűke, a magas kamatok sok gazdaságot szorítanak. A magántermelők és szövetkezetek egyaránt mutatószámukba menő lavírozásra kényszerülnek a csőd előli menekülésre. A tartalékok egyre apadnak. Erre a gazdasági helyzetre rakódik rá a törvények diktálta számtalan teendő. A kárpótlási törvényt, a gazdaságok privatizációját helyben kell úgy végrehajtani, hogy ne kerekedjen belőle botrány, emberek tömegei közötti szembenállás. A mai formájú szövetkezetek megszűntetésének kötelező érvényű határideje várhatóan 1993 elejére csúszik, de az elkövetkezendő üzemsforma megválasztása már most alapos elemzést kíván. Mindehhez pontos információk, fogódzók kellenek. Ebben próbált meg segíteni a SztaV-DM Kft. által szervezett, a Gabonatermesztési Kutatóintézetben

nap, pénteken megtartott agrárkonferencia. *Vörös István* a Földművelésügyi Minisztérium főosztályvezetője a kormány agrárprogramját elemezve elmondta, hogy az szellemében összhangban van a gazdaságpolitika egészével, eszköztárszere csak a költségvetés nehéz helyzete miatt hiányos. Megnyitbált piaci kilátásainkból következően a közeljövő agrártermelése nem tud megélni

adni a ma a foglalkoztatottak 12-15 százalékát kitevő népesség egészének. A nyugatnál kisebb támogatási szint mellett indul a verseny a magántermelők, újrászövetkezők, gazdasági társaságok között. Egyes térségek foglalkoztatási gondjain csak komplex programok segíthetnek. A legitim tulajdonviszonyok, szervezetek és vezetési szisztémák kialakítására legalább másfél év kell. Az életképtelen szövetkezetek száma közel háromszázra tehető, megsegítésükre senki sem áldoz már. Ehelyett az újrakezdést vállalók kapnak segítséget az induláshoz. A jövő évi közgazdasági feltételek alapelemeiként említette, hogy az elvonás szintje nem emelkedhet, a földhasználati adó szektorsemleges lesz, s az egyszerűsödő SZJA keretében is törekednek a mezőgazdaság sajátosságait figyelembe venni. A társasági adó tervezett mértéke nem lehet több 40 százaléknál, és szabadabbá teszik az eszközök értékcsökkenési leírásának ütemezését. *Tófalvi Károly*, az Állami Vagyonügynökség főtanácsosa az állami gazdaságok és élelmiszeripari vállalatok privatizációját elemezve elmondta, hogy a cukoripar tart a legelőrébb, utána a gabonaiipar következik. Az ÁVÜ felkészült a 125 állami gazdaság privatizációjára. A tanácskozáson szó esett az agrárágazat képzési és szakképzési kilátásairól is.

TÓTH SZELES ISTVÁN

Mozgáskorlátozottak – megváltozott jogszabály

A mozgáskorlátozott személyek közlekedésével kapcsolatos átmeneti kedvezményekről szóló kormányrendelet kapcsán beszélgettünk dr. *Kajáry Irén* megyei főorvossal, főtanácsossal, a Csongrád megyei közgyűlés hivatala humánpolitikai irodájának munkatársával.

– *Kérem, röviden foglalja össze a mozgáskorlátozottak közlekedését érintő újabb szabályozás lényegét.*

– A kormány újraszabályozta az egyes mozgáskorlátozott személyek közlekedésével kapcsolatos kedvezményeket. Erre a korábbi jogszabályok lazasága, illetve az elkövetett visszaélések miatt volt szükség. A 91/1991-es számú kormányrendelettel történt változtatás lényege, hogy a mozgáskorlátozott személyek háromféle kedvezményt vehetnek majd igénybe.

Az első a gépjármű vásárlásával kapcsolatos. A gépkocsi vételárának 50 százalékáig vehető igénybe a kedvezmény, maximum 200 ezer forintig. Ugyanílyan összeghatárig a külföldről behozott gépkocsik vám-, illetve áfa-költségeihez ugyancsak támogatásra jogosult a mozgáskorlátozott. A második fajta támogatás, az átalakítási hozzájárulás – ez még mindig a vétellel és a gépkocsival kapcsolatos – abban az esetben jár, ha különleges segédberendezéssel tudja csak a rászoruló a gépkocsiját üzemeltetni. Így például automata sebességváltóval vagy kézi ráségítéssel. Ez egyébként a jogszabályban pontosan meg van határozva. Ebben az esetben 25 ezer forintig terjed a támogatás. Létezik a közlekedés megkönnyítésére szóló támogatás is, amely a gépjárművel nem rendelkező mozgáskorlátozottakat illeti meg. Ez évi 5 ezer forintot jelent.

A harmadik támogatási forma a gépjármű-felelősségbiztosítási díj megtérítése 850 köbcentiméterig.

– *Kik jogosultak ezekre a kedvezményekre?*

– Azok a mozgáskorlátozottak, akik tömegközlekedési eszközöket „egyáltalán nem tudnak igénybe venni”. A korábbi jogszabályhoz képest ez szigorítást jelent, hiszen régebben azok is jogosultak voltak a támogatásra, akik a tömegközlekedési eszközöket használni tudták ugyan, de csak „nagy nehézségek árán”.

– *A mozgáskorlátozottság mértékét ki állapítja meg?*

– Kétféle bizottság állapítja meg. A már jogosítvánnyal rendelkezők, illetve azok számára, akik jogosítványt akarnak szerezni, az Országos Orvosszakértői Intézet orvosi bizottsága. Akik jogosítvánnyal nem rendelkeznek, azoknak a megyei tisztifőorvos által megbízott eseti bizottság adja a szakvéleményt. Új bizottsági szakvélemény az összes említett támogatási fajtahoz szükséges, a korábbiak már nem használhatók fel.

– *Milyen más kedvezményben részesülhetnek még a mozgáskorlátozottak?*

– Parkolójegyek adhatók ki azok számára is, akik „nehezen tudják igénybe venni” a tömegközlekedési eszközöket. A korábban kiadott parkolójegyek folyamatosan érvényesek.

– *Hol kell kezdeményezni a támogatás igénylését?*

– Most elsősorban nem a jegyzőknél történik ez. Először bizonylatokat, illetve igazolásokat kell beszerezni az orvosi bizottságoknál. A kérelmeket csak ezek csatolása után lehet a jegyzőkhöz előterjeszteni, akik a jogosultságot egyéb más szempontok alapján fogják megállapítani. Hogy

elkerüljük a bonyodalmakat, azt szeretnénk, ha a bizottságok rugalmasan, előzetes időpont meghatározása nélkül fogadnák a mozgássérülteket. Ehhez bizonyos szervezői munka szükséges. Ezért szeretnénk kérni az érintetteket, amíg a sajtón keresztül nem értesítjük őket, egyelőre ne keressék meg a jegyzői irodákat és az orvosi bizottságokat, valamint a tisztifőorvosi hivatalt, mert azok még nem készültek fel a fogadásukra. Az említett szervek vállalták, hogy néhány napon belül előkészítik a bizottsági munkát és zavartalan menetét biztosítani fogják. Szeretnénk azt is elérni, hogy ne csak a megyeszékhelyeken legyenek ilyen bizottságok, hanem lehetőség szerint minden városban működjenek hasonlók. A Népjóléti Minisztérium akceptálni fogja az üggyintézés nehézségeit, ha a rendeletben megjelölt szeptember 1-jei határidőt nem lehet tartani. Szeretnénk az érdekeltek számára egy külön tájékoztatót szerkeszteni, amelyeket a polgármesteri hivatalban, ügyfélszolgálati irodákban, valamint a mozgássérültek egyesületénél, és/vagy az orvosi bizottságoknál találhatnak majd meg. Ezenkívül kérjük, hogy majd a polgármesteri hivatalokba benyújtott kérelmekhez csatolják – az eddigieknél részletesebb formában – a szociális viszonyaikat részletező nyilatkozatot, amelyben megindokolják kérelmüket. Az érintettek addig is vagy a megyei tisztifőorvosnál, vagy a megyei önkormányzat humánpolitikai irodájánál érdeklődhetnek.

PÁL TAMÁS